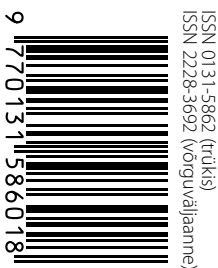

EESTI LOODUS

Populaarteaduslik ajakiri, ilmunud 1933. aastast. 4,90 € APRILL 4/2017

Loodushoidlik
põllumajandus

Tolmeldajad
Linnaaiandus ja põlissordid
Umbrohud ja kõrvenõges

ISSN 0131-5862 (trüki)
ISSN 2228-3692 (võrguväljaanne)

2 Toimetaja veerg

3 Sõnumid

11 EL küsib: vastavad Inga Talts ja Martin Kruus

12 Tolmeldajate kriis: müüt või tegelikkus?

Reet Karise ja Marika

Mänd uurivad, kas Eestis on juba põhjust rääkida tolmeldajate kriisist või võib mesilaste-kimalaste olukorda pidada heaks

20 Loodushoidja lehm ja vahva vikat

Aleksei Lotman rõhutab looduslähedase põllumajanduse eeliseid ja tähtsust looduskaitstes, eriti poollooduslike koosluste hoius

24 Nutikas moodus puhastada vett: tehismärgala

Kuno Kasak tutvustab looduslähedast võimalust, kuidas vähendada põllumajandusest ja mujalt vette sattunud toitaineid

28 Kes aias, kes aias? Linn on aias

Merle Karro-Kalberg kiidab kogukondliku tegevuse tähtsust urbanistlikus ühiskonnas: linnaaiad pakuvad suurepäraseid ühistöö võimalusi

33 Tartu linnaaianduse areng: eitus, kahtlused, nõusolek

Siim Vatalin jagab linnaaianduse kogemusi MTÜ Tartu Maheaed näitel

34 Üks Eesti paigake: Kasepää pisike põld

Juhani Püttsepp käis Peipsiveerel sibulakasvatust uurimas: sealne põlluharimine on nagu palvetamine, mida ei saa hooletusse jätta

36 Huvitav Eesti: Koguva-Igaküla loopealne Muhumaal

Annely Esko jagab loopealsete taastamise kogemusi: kadastiku raie järel taastub taimekoosluse elurikkus üsna kiiresti

38 Poster: Arne Kiin

42 Intervjuu: Elurikkus, väljasuremisvõlg ja teadlase roll ühiskonnas.

Taimeökoloog Aveliina Helmi küsitlenud Riho Marja

46 'Kõpu', 'Viiner', 'Kihnu kirju' ja teised vanad sordid

Anneli Banner, Annika Michelson, Külli Annamaa ja Ingrid Bender kirjeldavad Eesti põliseid köögiviljasorte, millest paljud on seni nimeta

50 Looduselamus maailmast: Vanuatu metsaaias kasvab kaavapipar

Hendrik Relve jagab looduslähedase põllumajanduse kogemusi Okeaaniast, kus toidutaimi kasvatatakse põllulappidel keset iidset metsa

54 Tiit Kändleri esse: Ökokatastroof: linnast on kadunud hobused!

56 Muld on meid kõiki toitev, aga samas hääbuv ema

Kadri Kalle meenutab eluslooduse olulise, kuid vähemärgatava komponendi väärtusi ja kaitse vajadusi

61 Vastukaja metsalinnustiku kadumise artiklile

Urmas Roht laiendab linnukaitse mõistet põllumajanduse: nii puitu kui ka rohusöötasid varudes peab linnustikuga rohkem arvestama

64 Heinakoovist viljakooviks

Jaanus Elts vaeb põhjusi, miks kunagi rohumaa-del pesitsenud kurvitsaline on valinud elupaigaks hoopis viljapõllud

66 Umbrohud kaovad koos põlluharijaga

Ott Luuk ja Toomas Kukkk tutvustavad muutusi meie umbrohuflooras, võttes aluseks uue taimeatlase välitööandmestiku

70 Kasulik kõrvetaja

Triin Nõu kiidab kõrvenõgese toitväärtust, nõgesekotlette ja muudki kasulikke, mida pealtnäha tüütust taimest teha annab

72 Panin tähele: konnade enesetapp

74 Kroonika

78 Mikroskoop

79 Ristsõna

80 Ajalugu, sünnipäevad

Lõokese ja mesilase eest

Ajakirja märtsinumbris oli palju kirjutisi metsa kohta. Sel korral oleme ette võtnud teise teema, milles looduskaitsetel ja ettevõtjatel on tihti raske ühist keelt leida. See teema on põllumajandus. Olen kuulnud ka äärmuslikke arvamusi, et loodust võiks kaitsta loodusel, aga põllul võiks majandada ikka nii, nagu on majanduslikult parem ja tõhusam. Kuidas need arvavad plaanivad looduse põllu ümbert ära võtta, on minule siiani arusaamatuks jäänud.

Leidub palju liike, kes eri elujärkudel on seotud just põllumajandusmaastikuga. Põldlõoke ja kiivitaja ei saa pesitseda metsas ega põõsa all. Nende liikide säilimiseks on kindlasti tarvis avatud maastikku, ja seda võimaldab aktiivne põllumajandustegevus. Põllumajandusmaastiku elurikkuse eest seisjate soov ei ole kindlasti põllumajandus ära keelata, pigem on tähtis leida tasakaal majandamisvõtte ja loodussäästlikkuse vahel.

Mõni teist võib mõelda, miks üldse on Eesti Loodusel tarvis välja anda põllumajanduse erinumber? Linnud laulavad, kimalased ja mesilased lendavad, raps kolletab, rukis kõrgub. Ilus nii kõrvale kui ka silmale. Ühe inimelu jooksul on keeruline pikaajalisi muutusi tajuda. Näiteks

põllulindude arvukus on Eestis viimaste aastakümnetega vähenenud. Lõokesed küll laulavad veel üsna hoogsalt, kuid me ei tea, kauaks neil veel jagub jaksu laulda, kuna pesitsusolud on tihedalt täis külvatud põllul keerulised. Näiteks Suurbritannia maaharijatele maksatakse toetust selle eest, et nad jäta põllulindudele külvamata laike, kuhu lindudel oleks hea maanduda.

Ei möödu ühtki suve, mil ei avaldataks lugusid mesilasperede äkksurmades. Selles ajakirjanumbris vaatleme täpsemalt, kuidas läheb maailma ja kodumaa tolmeldajatel. Kuumade suveilmade aegu räägitakse ka vetikavohangutest, mida seostatakse toitainete üleküllusega. Põllumajanduses kasutatavad lisatoitained väetistest jõuavad Läänemerre ja teistesse suurtesse veekogudesse. Eestisse on rajatud esimene tehismärgala (loe lk 24), mis seda probleemi leevendab. Põllult kanduvad toitained püütakse juba põllu lähedal kinni.

Põllumajandusega ei tegele üksnes maainimesed. Maailma suurlinnades leidub linnamesinikke ja töusuteel on *urban farming* ehk linna-põllumajandus. Eestiski on viimastel aastatel rajatud mitmesuguseid kogukonnaedu ja Tartus harisid eelmisel kevadel kaks noort üles hektarisuuruse ala, et seal aedvilju kasvatada. Sellised algatused aitavad hoida linnade elurikkust.

Nagu on intervjuus maininud Aveliina Helm: igaüks meist võib olla looduskaitseja, kui peame igapäevategevustes silmas elurikkust. Oma aias ei pea muru olema kogu aeg mõne millimeetri pikkuseks niidetud ja lillepeenrad piinlikult umbrohupuhtad. Vahelduseks soovitav niita vikatiga!

Triin Nõu

EESTI LOODUS

68. aastakäik Nr 4, aprill 2017

Toimetuse address:

Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post toimetus@el.loodus.ee
tel 742 1143

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
742 1143, tomkukk@gmail.com

Toimetaja **Helen Külvik**
529 4033, helen.kylvik@gmail.com

Toimetaja **Juhan Javois**
5661 0851, juku@ut.ee

Toimetaja **Katre Palo**
521 8771, palo.katre@gmail.com

Sõnumitoimetaja **Toomas Jüriado**
742 1143, toomas.juriado@el.loodus.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
742 1186, monika.salo@el.loodus.ee

Küljendamine **Raul Kask**
raul@ww.ee

Väljaandja: MTÜ Loodusajakiri
Endla 3, Tallinn 10122

Vastutav väljaandja **Riho Kinks**
riho.kinks@loodusajakiri.ee

Tellimine ja info Triin Nõu
610 4105, loodusajakiri@loodusajakiri.ee

Reklaamijuht **Helen Lehismets**
610 4106, reklaam@loodusajakiri.ee

Ajakiri ilmub keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2017

Summaries of some articles can be found at our web site www.eestiloodus.ee

Trükitud trükikojas Printall

